

KONU 22

TRAVMADAN KORUNMA

Prof. Dr. Fatma Eti Aslan

GİRİŞ

Travma, önceden ve nereden geleceği bilinmeyen bir darbeye benzetilebileceği gibi, toplumun yeterli özeni gösteremediği bir hastalığı olarak da adlandırılabilir. Yani bilinecek, beklenebilecek bir yanı da vardır. Yalnızca bireyi değil toplumun geniş bir kesimini ilgilendiren, emek ve zaman kaybına uğratabilen yanı ile tıbbi, sosyal, politik ve hatta felsefi özellikler taşıyabilir. Otomotiv endüstrisindeki gelişmeler oto ve sürücü sayısının artışına yol açarken teknik deneyimi trafik kazaların önlenmesi için gereken bilgiyi de insanın hizmetine sunmaktadır. Ancak artan kaza sayılarına bakınca yeterli önlemin alınmadığını, yani aslında bu bilincin yerleşmemiş olduğunu görüyoruz. Batı ülkelerinde de bizde olduğu gibi trafik kazaları travma nedenleri arasında birinci sırayı alır. 1990'lardan itibaren gerek trafik kazaları sayısında gerekse de ölüm ve sakatlık ve madde hasar oranlarında azalma gözlenmektedir. Ülkemizde de resmi verilere göre kazalar azalmaktadır. Ancak halen diğer ülkeler arasında ilk sıradaki yerimiz değişmemiştir. Bu bölümde ülkemizde en çok karşılaşılan travma türleri göz önünde tutularak alınabilecek önlemlere değinilecektir.

TRAVMADAN KORUNMANIN BİLİMSEL YÖNÜ

Bilimsel yönden bakıldığında travmalar birçok etkenle meydana gelir ve önlenmesi için de çok sayıda farklı etken gerekir. Ölüm, sakatlık gibi geri dönüşü olmayan sonuçların bedelini ölçmesek bile travmaya uğrayan kişi ya da kişilerin sağ kalımı için harcanan emek ve para birçok hastalığın tedavisi için sarf edilen miktara yakındır. Travmanın oluşmaması için alınması gereken önlemler birincil önlemler olarak adlandırılır. Oluştığında zararın en aza indirilmesi için gösterilen çabalar ikincil önlem olarak ve olumsuz sonuçlarının giderilebilmesi, hasar ve maliyeti azaltmaya yönelik çalışmalar da üçüncül önlemler olarak tanımlanır. Ülkemizde, travma yaşı olarak da adlandırılan 1-44 yaş arası nüfus toplam nüfusun yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Bu da konunun önemini ve korunmanın değerini kendiliğinden ortaya koymaktadır.

Önlem almak için yalnızca varsayıma değil kayıtlı bilgilere de dayanarak, travmanın oluş biçimini irdeleyerek program yapılmalıdır. Bilimsel yönden bu konuya ilk değinen **Hugh De Havens** travma sürecini de tanımlamıştır. Değişken nitelikte kinetik enerji ile karşılaşan insan önce kazaya maruz kalır ve bunun sonucu olarak da enerjinin insanda oluşturduğu zarar, yani travma meydana gelir. Darbe nedeniyle oluşan kinetik enerjinin biyomekanik temelini düşünürsek bu darbelelerin oluşumunu önlemek mümkün olabilir. Darbenin oluş ve engellenmesi bilgisini öğretme ve bu yöndeki çalışmalar önlemin birincil aşamasındaki çalışmaların içinde yer alır. **William Haddon**'da trafik güvenliği kurumundaki yöneticiliği sırasında darbeyi ve sonucunu irdeleyerek travmadan korunmanın sistemli tanımını yapmış bir öncüdür. Onun bu düşünceleri 1940'lı yıllarda otomobillerde emniyet kemeri kullanmasının başlangıcını oluşturur.